

Hökaklubben – förslag skötselplan och översiktlig undersökning av naturvärden

FOTO: NILS RYRHOLM

**SVENSKA
FLYGSPORT
FÖRBUNDET**

Innehåll

1 SYFTE, BAKGRUND & OM FLYGFÄLT SOM INFRASTRUKTUR-BIOTOPER	3
2 ALLMÄNT OM OMRÅDET	4
3 FÖRESLAGNA SKÖTSELÅTGÄRDER	5
4 ARTLISTA FRÅN BESÖKET 2023-08-14	8
5 ILLUSTRATIONER TILL SKÖTSELFÖRSLAGEN	9

1 SYFTE, BAKGRUND & OM FLYGFÄLT SOM INFRASTRUKTUR-BIOTOPER

Området besöktes 2023-08-14 av Nils Ryrholm (professor i zoologi) och Kjell Folkesson (GS Flygsportförbundet) och från klubben Christer Persson, Christer Svensson samt Otto Svensson.

Eftersom magra ogödslade och kemisk ej belastade marker, som exempelvis flygfält, har blivit mycket ovanliga har både svenska statsmakten och EU insett värdet av att hävda, bevara och underhålla dessa som ”biobanker”.

Syftet med dessa skötsel förslag är att skapa en biologisk anpassad skötsel/hävd. Målet är att på sikt öka flygfältets värde dels som naturresurs för samhället och dels även som refug för biologisk mångfald. Genom att biologiskt anpassa driften ökar inte bara potentialen för biologisk mångfald utan detta leder även till att flygplatsens driftskostnader minskar på sikt.

De minskade driftskostnaderna beror på att när marken efterhand magras ut minskar även hastigheten på tillväxten av vegetation och därmed behöver färre åtgärder/hävd tillfällen göras per år. Detta till skillnad från dagens hävdregim som ständigt kräver allt tätare hävd på grund av den kontinuerligt gödslar upp marken. Sammantaget så ger all tillförsel av näring mer tillväxt, mindre mångfald och sämre hållfastighet på gräsytan.

Avmagringen av marken kommer inte bara gynna ett stort antal arter som är knutna till magra markförhållanden (och därför hotade i dagens industriella produktionslandskap) utan även att minska mängden biomassa som produceras inom området.

Dvs. det blir fler arter men den sammanlagda biomassan minskar, vilket i sin tur gör området blir mindre gynnsamt för större djur, exempelvis gäss och måsfåglar, som behöver mer rik tillgång på föda. Minskade antal besök av större fåglar på flygfält kan därför även minska risken för fågelkollisioner.

Vissa flygfält/flygplatser får redan idag bidrag för områden som hävdas regelbundet och som har tydliga biologiska värden.

Bidragens storlek varierar med omfattningen av biodiversiteten, ju högre biologisk mångfald, desto högre bidrag. Sammantaget kommer en biologiskt anpassad hävdregim att kunna ge flygplatsen en samhällsmässigt högre status samt bättre ekonomiska förutsättningar.

2 ALLMÄNT OM OMRÅDET

Hela banområdet ligger på väl-dränerad sandmark ca 5 meter över havsytan. Markvattentrycket i området är högt varvid grundvattenytan ligger nära markytan. Det rikliga rörliga markvattnet som passerar området från inlandet är relativt surt (pH ca 5), vilket är typiskt för stora delar av Hallands kusttrakter. Under det ca 30 meter tjocka sandlagret består berggrunden av jämförelsevis sur gnejs. Sammantaget gör detta att markförhållande är tämligen sura vilket i sin tur leder till att s.k. ”kalkgynnade” växter saknas här. Detta avspeglas till en viss del relativt korta artlistan som blev resultatet av besöket. Den rika vattentillgången ger dock vissa fördelar, bland annat är risken för framtida uttorkning av banområdet mycket låg. Dessutom finns det sannolikt en rik och intressant vattenfauna i sälgräsken i anslutning till banan, men denna undersöktes inte vid besöket. En indikation på våtmarkernas värde är att både vanlig groda och åkergroda observerades vid besöket.

Modellflygfältet har anlagts på gammal åkermark som sannolikt har brukats sedan den steg upp ur havet (bild 1). Örtfloran som observerades på banområdet (bild 2, 3, 4) innehöll över huvud taget få arter och därmed få kulturmarksväxter, de enda klassiska växterna var gulvial och kräklöver samt även de av jordbrukare tidigt introducerade arterna alsike- och vitklöver. Skapande av små ängsmarksytor (bild 4) skulle dock snabbt öka mängden arter av blommväxter inom banområdet eftersom det finns många fler arter i närområdet (bild 5), exempelvis längs vägen in till klubbområdet. Längs denna väg har även den invasiva växten kanadensiskt gullris etablerat sig. Arten har dessutom börjat etablera sig i kanten av banområdet (bild 9, 10, 11, åtgärd 4), vilket kräver fortsatt vaksamhet för att undvika att kanadensiskt gullris tar över hela banområdet med tiden. Likaså finns den invasiva arten parkslide vid infarten av banområden (bild 14, åtgärd 5). Denna art sprider sig inte lika snabbt som kanadensiskt gullris, men är ännu svårare att bli av med. En annan invasiv art finns tyvärr redan etablerad inom banområdet: spansk skogssnigel (bild 16, åtgärd 6), vanligen kallad ”mördarsnigel”.

Klubbens observation att gräsmattan blivit tätare av att klippas av robotgräsklippare är mycket intressant och kan vara av intresse för andra modellflygklubbar som har liknade markförutsättningar. Möjligen kan delar av området som roboten för närvarande friserar omvandlas till ängsmarker redan nu (åtgärd 1). Om det någon gång, mot förmodan, kommer att bli torka i området bör robotgräsklipparen få vila tills gräset börjar bli grönt igen för att undvika att gräset torkar ut och dör av för hård klippningsregim.

3 FÖRESLAGNA SKÖTSELÅTGÄRDER

Viktigt att tänka på angående skötselåtgärderna

Dokumentera alla åtgärder som genomförs inom eller i anslutning till banområdet. Gör detta varje år så man kan se förändringarna över tiden. Detta är bra både för alla medlemmar som ser att insatserna faktiskt gör skillnad, och för att kunna redovisa för myndigheter, ideella föreningar, kritiker, eventuella bidragsgivare m.fl. hur miljöerna och den biologiska mångfalden har utvecklats på grund av de olika genomförda åtgärderna. En god och väl organiserad dokumentation kan även underlätta att få (och behålla) ekonomiska bidrag för de marker som hävdas.

Oavsett föreslagen skötselåtgärd är det absolut nödvändigt att ALLT avverkat material tas bort i enlighet med respektive skötselåtgärd. Kvarlämnat material kommer att göda marken och betyda extra arbete för klubbarnas medlemmar under kommande år och göra att det tar längre tid för de eftertraktade effekterna att uppnås! De ändrade hävdregimerna innebär att klubbarnas fordonspark över tiden behöver ändras, men även att den årliga arbetsinsatsen kommer att minska. Efterhand som de genomförda åtgärderna ger effekt kan det bli aktuellt att förändra eller lägga till vissa skötselåtgärder för att matcha de rikare möjligheterna som nu erbjuds. Detta bör göras i samarbete med regional eller nationell expertis.

När eventuell ängsmark har börjat komma på plats och stabilisera sig kan det bli aktuellt att gynna vissa lokala blomväxter genom inplantering/insåning. Detta skall ske i samarbete med lokala botaniker, dessa har kännedom vilka lokala- och regionala växtarter som är viktigast att stötta samt var man kan få tag på lokala frön av dessa. Det är viktigt att man inte köper frön på nätet av ”ängsfröblandningar”, både på grund av att det kan bli fel arter (som inte är anpassade till just den här biotopen) och att fröna har felaktig/olämplig genetik. Det är också helt olämpligt att ta ”fina nektarväxter ” från någons trädgård och plantera ut på ängarna (jfr punkt 4 nedan).

1. Om det finns någon möjlighet så inför ängsmarkshävd på de delar av banområdet som inte används för start och landning på gräs och därmed behöver hållas kortklippt (bild 1, 2, 3). Områden som då och då kan behöva klippas (exempelvis för extra parkering vid tävlingar) kan däremellan hävdas som ängsmark. Ängshävden görs genom att vegetationen klippas med skärande verktyg i mitten-slutet av augusti, då har flertalet örter hunnit blomma och sätta frö.

Det kan även vara värdefullt att diskutera metoder och verksamhet med bonden som slår runt om själva banområdet, samt med kommunekologen i Halmstad.

Det bästa sättet att slått på stora plana ytor är med hjälp av ett slätteraggregat som kopplas till en traktor. Mindre ytor kan slås med slätterbalk (se bilaga). Därefter får det slagna höet och ligga och torka cirka en vecka innan det tas bort, då kommer färdiga frön att släppa och insekterna i höet att söka sig ned till frisk föda på markytan.

När örterna får växa ostört fram till augusti så kommer de att åter kunna börja reproducera sig sexuellt eftersom de hinner blomma och sätta frön, vilket på sikt kommer att öka antalet individer av blomväxter här (jfr bild 5).

Dessutom kommer även örterna att åter kunna fungera som nektarkällor för traktens blombesökande insekter (bild 5), varav många är viktiga pollinatörer. Denna åtgärd, tillsammans med följande punkter, kan leda till att klubbens område kan fungera som refug för många bi-arter som är hotade idag och dessutom på sikt essentiella för svensk livsmedelsproduktion och -

beredskap.

Höet kan användas som djurfoder, exempelvis till djur som ägs av någon klubbmedlem eller någon klubbmedlems partner etc.

Denna modell av hävd kommer också leda till mindre arbete och lägre kostnader för klubben eftersom några av de idag regelbundet klippta delarna av fältet endast behöver hävdas med två insatser per år, istället för som nu att kontinuerligt klippas.

Det är gynnsamt för de blombesökande insekterna om hävden är utsträckt under ca 2-3 veckor (beroende på väder) för att undvika att alla nektarkällor försvinner samtidigt. Efter några veckor har de sensommar-höstblommade örterna som slagits hunnit sätta nya blommor.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

2. Sand kan användas för att skapa sandmiljöer lämpliga för markbyggande insekter (bild 7), främst steklar, i denna grupp finns många arter som är viktiga pollinatörer. Sanden kan formas till strängar, som flacka kullar eller i slanter, på platser som är solexponerade minst några timmar under dagen. Eftersom hela banområdet består av sand och sandjord är det lätt att skapa lämpliga sandblottor där så passar.

Viss vegetation av exempelvis gråfibbla kan vara bra för att binda sanden, men sandytan får aldrig helt bli helt övervuxen av skuggande vegetation. Tät vegetation som skuggar hela sandmarkytan och kommer dels att göra det mikroklimatiskt för svalt för att kunna bo i marken, samt dels försvåra det faktiska bobyggandet i sanden.

Värt att notera är att solitära bin inte är aggressiva och inte heller sticks till skillnad från tambin eftersom de inte har något bo att försvara.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

3. Sätt upp "bihotell" på lämpliga platser inom området. Bihotellen kan liknas vid fågelholkar för insekter (bild 8). Dessa kan exempelvis sättas i solexponerade lägen, på husväggar, på grova träd, i skogsbryn eller på stolpar etc i soliga lägen i slanter runt flygfältet. "Bihotellen" ger bättre boende- och överlevnadsmöjligheter för de stekelarter som är beroende av död ved med befintliga bohål (vanligen gjorda av andra insekter) och på så sätt kan man öka artrikedomen inom fältområdet.

Bihotell finns att köpa på internet, men även på firmor som Granngården etc, flertalet av dessa är mindre bra och inte designade av biologiskt kunniga personer (jfr bild 10). Det är enkelt att göra egna bihotell av knippen av vass eller bambu där man stuckit ca 10 cm djupa hål från ena hållet om rören är korta eller från båda hållen ifall rören är drygt 20 centimeter långa. Det går även att borra hål i dimensionerna från 2, 3, 4, 5, 6 osv upp till 10 mm i gamla vedklabbar, stockar, stolpar (som inte är impregnerade) eller dylikt.

Borra så djupt som respektive borrhår, gör flest hål med mindre diametrar dvs 2 till 6 millimeter eftersom fler arter nyttjar dessa håldiametrar, samt något färre hål av de större dimensionerna eftersom det vanligen är färre individer av de stora arterna. Det finns mycket tips om hur man kan göra på olika hemsidor på internet.

Eftersom ett mycket stort antal steklar, inklusive bin, är hotade på grund av människans

intensifierade användning av jord- och skogsbrukslandskapet är detta ett enkelt sätt att gynna arter som har denna typ av livsstrategi. På så sätt kan denna och föregående punkt snabbt öka fältområdets potential som regional naturvårdsresurs vilket även ökar potentialen för framtida naturvårdsbidrag.

Även uppsättning av fågel- och fladdermusholkar inom området skulle vara värdefulla bidrag för att stödja den lokala biodiversiteten. Här kan kanske kommunen/kommunekologen vara behjälplig.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

4. Vid besöket noterades två bestånd av kanadensiskt gullris i nordvästra delen av klubbområdet (bild 1; 9 - 12). Dessutom förekommer stora bestånd av kanadensiskt gullris längs vägen in mot klubbområdet. Alla plantor inom och i närheten av banområdet måste tas bort (helst grävas upp) omedelbart och eventuella förekomster måste kontrolleras varje år eftersom växten är mycket svår att detektera innan den har blivit så stor att den börjar blomma. Kanadensiskt gullris tas bort i början – mitten av augusti när de blommar men ännu inte har börjat fröa av sig. Allt växtmaterial av dessa arter som hittas måste destrueras/brännas för att undvika att det får möjlighet att fröa av sig. Arten är under stark utbredning i hela västra Götaland och frön kan lätt följa med till klubbens område, vilket gör att man måste kontrollera eventuella förekomster varje år under augusti när de stora plantorna blommar och är lätta att se.

Även lupin (bild 13) är under stark utbredning i hela Sverige och frön av dessa kan lätt följa med till klubbens område. Invasiva växtarter har en enorm förökningspotential och kan på endast några år tusenfaldiga sig själva. Lyckas någon art etablera sig kommer det att generera oerhört mycket extra arbete för klubbens medlemmar att bli av med dem.

Därför är det viktigt att se till att ingen invasiv art kan etablera sig på området. Dessa arter är mycket skadliga för den inhemska biologiska mångfalden och utgör ett hinder för flertalet typer av de miljöstöd som i framtiden möjligen skulle kunna stärka klubbens ekonomi.

För ytterligare information se: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/invasiva-frammande-arter/bekampning-av-invasiva-frammande-vaxter-pa-land/>

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/invasiva-frammande-arter/saker-avfallshantering/>

<https://svenskradgard.se/tradgardsrad/invasiva-arter/invasiva-vaxter/> (se även faktabladet i pdf format)

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

5. Ta kontakt med kommunen och be de miljöansvariga att hjälpa till och ta bort den invasiva växten parkslide (bild 14) från klubbens område. Parkslide kräver extraordinära åtgärder för att få bort, men är mindre expansiv än kanadensiskt gullris och lupiner.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

6. Kontrollera att inte dött växtmaterial ansamlas på eller i anslutning till banområdet (bild 15) eftersom detta kan gynna tillväxten av antalet mördarsniglar (bild 16). För att undvika att sniglarna skall bli ännu fler det undvikas att låta slaget växtmaterial bli kvarliggande – både där det slagits och samlat på hög. Dessa sniglar äter inte bara döda växtdelar (som flertalet av de svenska arterna) utan även gröna växter, vilket gör att eventuella ängsmarkens blomväxter kan ta tydlig skada av täta ”mördarsnigelpopulationer (bild 16). Tumregeln är att ju kortare vegetation i de öppna områdena, desto färre ”mördarsniglar” kommer det att vara där.

De rödbruna mördarsniglarna bör dödas varje gång man ser en sådan. Ett enkelt sätt är att stampa på dem. Man kan även göra ölfällor, eller locka dem med redan dödade mördarsniglar eftersom denna snigelart även äter döda djur. Den svenska inhemska skogssnigeln (som är harmlös för levande växter) är **svart** och som fullvuxen något större och finns sannolikt inte inom banområdet, men om den finns, uppträder den alltid enstaka och aldrig i sådant antal som mördarsnigeln. Mördarsnigeln kan även förflytta sig aktivt i torrt väder vilket inte den svarta skogssnigeln kan, så ser man en vinröd-brun snigel som är ute och förflyttar sig på torrt underlag och ibland även i direkt solljus är det en mördarsnigel.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

4 ARTLISTA FRÅN BESÖKET 2023-08-14

Arterna nedan noterades vid besöket den 14 augusti 2023. Dessa arter kommer att gynnas tillsammans med många arter som blommar tidigare på säsongen (och som därför inte enkelt kunde upptäckas vid besöket) av de åtgärder som här föreslås. Ökar nektarutbudet och bo-möjligheterna för bin och andra insekter, ökar flygklubbens mark och klubbens aktiviteter sitt värde som biobank och ekosystemtjänstresurs för omgivande bönder och regionens naturvård.

1. Rosendunört
2. Gåsört
3. Vitklöver
4. Kråkvicker
5. Alsikeklöver
6. Gulvial
7. Vanlig groda
8. Åkergroda
9. Renfana
10. Ruda

5 ILLUSTRATIONER TILL SKÖTSELFÖRSLAGEN

Numren på bilderna och i slutet av bildtexterna refererar till respektive åtgärds punkt i texten: Alla fotografier gjorda av Nils Ryrholm

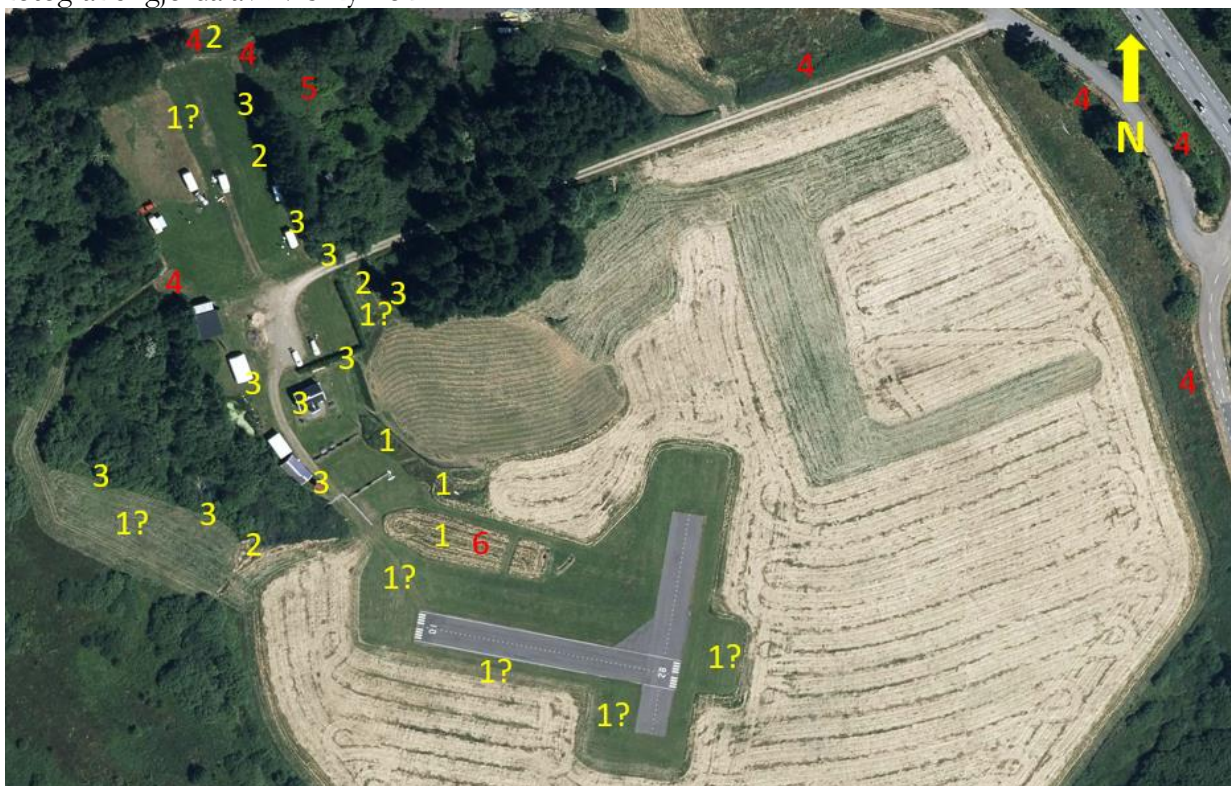

Bild 1. Satellitfoto över banområdet med förslag till placering av olika åtgärder.

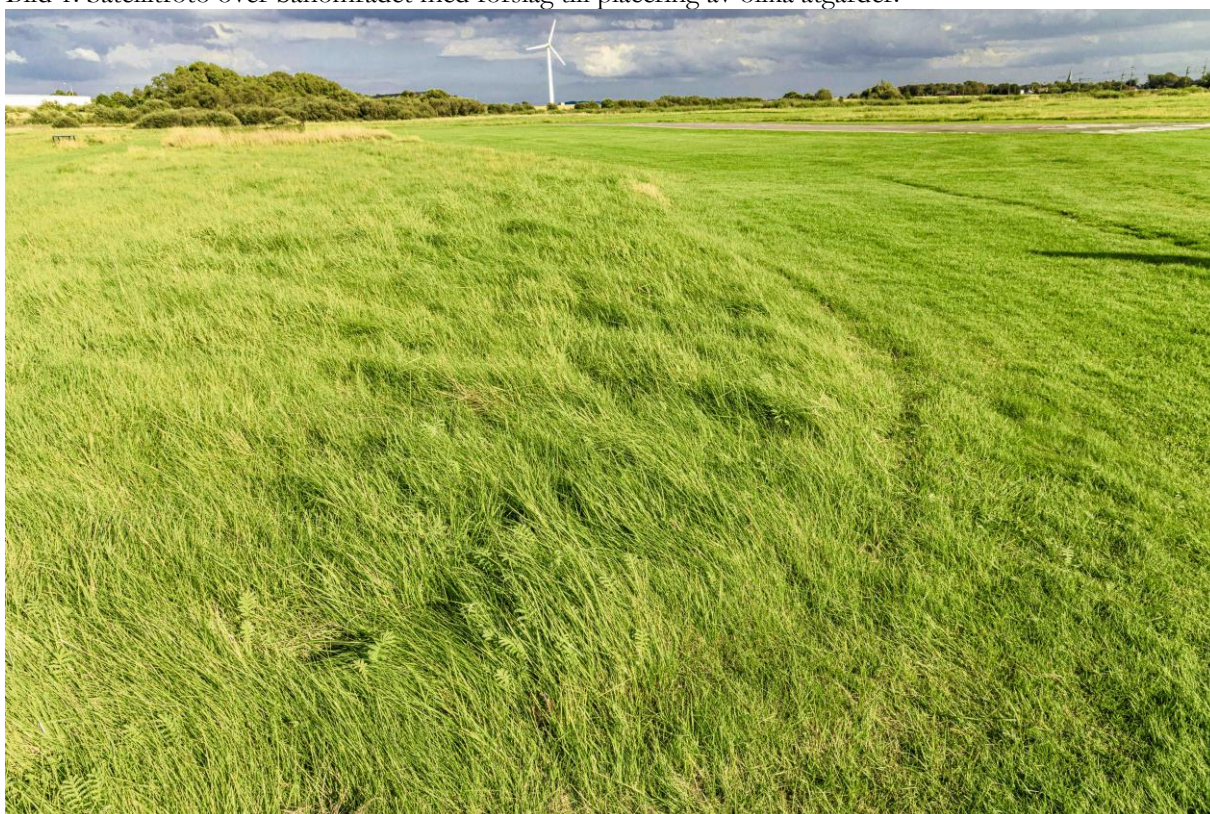

Bild 2. En del av banan som skulle kunna hävdas som ängsmark. Här ser man tydligt att inslaget av blomväxter i vegetationen för närvarande är lågt (åtgärd 1).

Bild 3. En annan del av området som enkelt kan skötas med ängshävd (åtgärd 1).

Bild 4. Om regelbunden ängsmarkshävd införs kommer kolonisering av vedartade växter att med tiden upphöra på dessa ytor (åtgärd 1).

Bild 4. Ängsvegetation som har skapats genom hävd på före detta åkermark (åtgärd 1).

Bild 6. Stånds är en av de inhemska nektarväxter som finns i banans närområde. Här besökt av en pendelblomfluga.

Bild 7. Öppen sandblotta som är idealisk för markbyggande steklar (åtgärd 3).

Bild 8. Ett exempel på hur ett "bihotell" kan se ut. Som framgår av bilden behövs det inte så här många grova hål utan det är bättre med fler i de mindre dimensionerna (åtgärd 4).

Bild 9. Kanadensiskt gullris kan bli helt arealtäckande om växten får föröka och breda ut sig ohejdat (åtgärd 4).

Bild 10. Kanadensisk gullris som redan infiltrerat klubbens kärnområde! På väggen bakom sitter ett inköpt ”bihotell” som till största delen inte alls fyller någon funktion (jfr åtgärd 3).

Bild 11. Även i nordvästra hörnet av klubbens område har kanadensiskt gullris nästlat sig in.

Bild 12. Ett lämpligt sätt att hantera alla kanadensiska gullrisplantor som hädanefter visar sig.

Bild 13. Likaså lupin kan bli helt arealtäckande om växten får föröka och breda ut sig ohejdat (åtgärd 4).

Bild 14 Den invasiva växten parkslide är oerhört resurs- och tidskrävande att utrota där den etablerat sig (åtgärd 5).

Bild 15. Undvik ansamling av dött växtmaterial som både kväver underliggande vegetation och gynnar ”mördarsniglar” (åtgärd 6).

Bild 16. Mördarsniglar som i rask takt knaprar i sig gröna växter (åtgärd 6).